

Herdenking Kristallnacht 1938 – 2018

Programma Groningen (+ Winsum en Zuidlaren)

4 – 9 november 2018

Organisatie programma stad Groningen: Werkgroep Herdenking Kristallnacht Groningen

Waarin vertegenwoordigd: Amnesty International, Stichting Folkingestraat Synagoge, 4 Mei-Projekt, COC, Studio Anderlicht, Humanistisch Verbond, Platform Religie en Levensbeschouwing Groningen

I.s.m.: GRID Grafisch Museum, Stadslyceum, boekhandel Godert Walter, gemeente Groningen, Stichting Een Joodse Erfenis, Vereniging Behoud Synagoge Zuidlaren

Beknopt overzicht:

4/11 (zondag): Een collectieve Europese herinnering aan de Shoah?

Dr. Stefan van der Poel, Humanistisch Verbond afdeling Groningen

7/11 (woensdag): Woorden zijn niet onschuldig, over gevaarlijke gevolgen van hate speech en discriminerende uitingen in 1938 én nu.

Esther Struikmans, boekhandel Godert Walter

8/11 (donderdag): Herdenking Kristallnacht

met:

-Stille tocht van Grote Markt naar Folkingedwardsstraat 16 (voorm. jeugdsynagoge)

-Lezing door Pauline Broekema *

-Cultureel programma met 4 Mei-Projekt (liederen) **, leerlingen Stadslyceum (gedichten) ***, George Welling (o.a. lied Mijn kleine Kristallnacht) ****

-Presentatie binnenprogramma: Jacques J. d'Ancona

9/11 (vrijdag):

Documentaire Treffpunkt Erasmus (Synagoge Zuidlaren)

Speelfilm Denial (Filmhuis Winsum i.s.m. Stichting Een Joodse Erfenis, locatie: voormalige synagoge Winsum)

Uitgebreid overzicht:

Datum: **zondagmiddag 4 november 2018**
lezing: ***Een collectieve Europese herinnering aan de Shoah?***
spreker: **Dr. Stefan van der Poel**
locatie: **Humanistisch Centrum**
adres: **W.A. Scholtenstraat 2 9712 KW Groningen**
tijdstip: **14.00 uur** (zaal open 13:30 uur)
organisatie: **Humanistisch Verbond** afdeling Groningen
toegang: **vrijwillige bijdrage**
na de lezing: gelegenheid voor **vragen en gesprek** over het gestelde
na afloop: **napraten** met een drankje

In deze lezing staan de mogelijkheden en onmogelijkheden van een gemeenschappelijke Europese herinnering betreffende de Shoah centraal.

Mét de toetreding van de Midden-Europese landen tot de Europese Unie (2004) is getracht te komen tot een gemeenschappelijk Europese geschiedschrijving ten aanzien van de twintigste eeuw. De Shoah blijkt in Midden-Europa echter een geheel andere positie in te nemen binnen de collectieve herinnering dan in West-Europa. De toename van populistische nationale sentimenten en anti-Europese gevoelens maken het debat nog problematischer. Tijdens deze lezing wordt ingegaan op de vraag waarom de herinnering aan de Shoah in Midden-Europa zo gevoelig ligt.

Stefan van der Poel is als universitair docent werkzaam aan de faculteit Geschiedenis aan de Rijks Universiteit Groningen. Zijn specialismen liggen op het gebied van de moderne Joodse geschiedenis en de geschiedenis van Midden- en Oost-Europa.

datum: **woensdagavond 7 november 2018**
lezing: ***Woorden zijn niet onschuldig: over gevaarlijke gevolgen van hate speech en discriminerende uitingen in 1938 én nu***
spreker: **Esther Struikmans**
locatie: **Boekhandel Godert Walter** (tevens organisatie)
adres: **Oude Ebbingestraat 53 9712 HC Groningen**
tijdstip: **20.00 uur** (inloop vanaf 19:30 uur)
toegang: **gratis**
reserveren: **noodzakelijk**, via [email: info@godertwalter.nl](mailto:info@godertwalter.nl) **tel: 050 312 25 23**

Precies twee jaar geleden bracht predikante en Midden-Oosten- en Balkandeskundige Esther Struikmans een boek uit, getiteld '*Wat is jullie geheim?*'. Hierin brengt zij de positieve en bemoedigende uitkomsten van haar onderzoek in Albanië voor het voetlicht, naar het al eeuwenlang positief en harmonieus samenleven van christenen en moslims in dat land. Deze zogenoemde *positive practice*, ofwel een goed voorbeeld waar andere landen en regio's iets belangrijks van kunnen leren, contrasteert zij in haar boek met de *negative practice* van buurlanden van Albanië (voormalig Joegoslavië),

Rwanda en diverse Europese landen in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog, waaronder Nederland.

Speciale aandacht besteedt zij aan alarmsignalen die binnen een samenleving aanduiden dat we ons op een hellend vlak begeven. In haar lezing op 7 november zal zij aan de hand van een aantal heftige en indringende toespraak-fragmenten van politici en journalisten uit onder meer Duitsland, Nederland, Italië, Hongarije en Rwanda laten zien welke grote risico's kleven aan opruiend en discriminerend taalgebruik over minderheidsgroepen en vreemdelingen. Woorden zijn niet onschuldig.

.....

datum: donderdagavond 8 november 2018
herdenking: **Kristallnacht van 9 op 10 november 1938**
19.30 uur: Verzamelen op de **Grote Markt**
19.50 uur: **Korte toespraak** door dr. Stefan van der Poel
20.00 uur: Stille tocht van Grote Markt naar **Folkingedwardsstraat 16,**
de voormalige jeugdsynagoge
20:15 uur zaal van de Jeugdsjoel Folkingedwardsstraat16 is open
20:30 uur: hier begint de herdenking, o.l.v. Jacques J. d'Ancona.
lezing: **Berichten bereikten de Hoendijskade...**
spreker: **Pauline Broekema**

Journalist en schrijver Pauline Broekema houdt dit jaar op donderdag 8 november de herdenkingslezing. Ze baseert zich onder meer op archiefonderzoek dat ze deed voor haar nieuwe boek 'Het uiterste der zee'. Daarin staan twee Joodse families uit Noord-Nederland centraal. Over de onrust die de Kristallnacht veroorzaakte in de Joodse gemeenschap van Groningen schrijft ze:

'Ze kwam uit Duitsland en wat daar in haar geboortedorp bij Wuppertal gebeurde, werd verholten in de brieven van haar familie gemeld. In de vroege ochtend van 10 november 1938 ging de synagoge van Elberfeld in vlammen op, winkels en woonhuizen van joden werden vernield of in brand gestoken.'

daarna cultureel programma:

zang: 4 Mei-Projekt met liederen

- Graankorrels, muziek G.J. Niemeijer, tekst Avrom Sutzkever. Teksten die in het getto van Lodz waren begraven en na de oorlog weer bovengehaald door een overlevende partizaan. Inhoud: onze woorden zullen weer aan het licht komen en het volk voeden om voort te leven.

- Lidice, muziek M. Váček, tekst J. Holoubek, over de vernietiging van het dorp Lidice door de nazi's en de hoop op een nieuw leven na de vernietiging.

- Mayn Rue-Plats, arrangement P. Kole, tekst Morris Rosenfeld. Over de sweatshops waarin voor pogroms gevluchte Oost-Europese Joden in New York moesten zwoegen rond de vorige eeuwwisseling

- If I were President, muziek L. Larsen, tekst Roberto (10) uit Pula. De vredeswens van een kind uit de Joegoslavische oorlog. "Als ik de baas was, wierpen de bommenwerpers snoep af en kwamen er ballonnen uit de kanonnen."

Tussen de liederen door speelt pianiste Olga Karelova een passend stuk.

.....

poëzie: voordracht door leerlingen van het Stadslyceum van gedichten over de Kristallnacht

stadslyceum

lyceum atheneum havo

Leerlingen 4, 5 of 6 havo en atheneum werden uitgenodigd een gedicht te schrijven dat gaat over de Kristallnacht. Ze mochten daarin hun eigen gedachten over deze gebeurtenis verwerken. Op deze manier werden de leerlingen ertoe aangezet om een zelfstandig onderzoekje te doen naar de (betekenis van) de Kristallnacht en om erover met anderen te praten. De leerlingen namen ook deel aan een workshop onder leiding van een bekende dichter. Alle inzendingen worden beoordeeld door een jury, waarin Arianne Blik, Wibe Balt, Anne de Haan (GRID Grafisch Museum) en Eric Sander (werkgroep herdenking Kristallnacht Groningen) zitting hebben.

De leerlingen hebben eerder in Grafisch Museum / GRID, tijdens een workshop, hun gedicht op posterformaat verbeeld, in de stijl van de naamgever van hun school, H.N. Werkman. Zestien posters worden tentoongesteld in het Stadslyceum. Op de avond van 8 november worden ze gepresenteerd.

De twee mooiste gedichten worden afgedrukt op een van de drukpersen in GRID Grafisch Museum op een echte poster. Deze twee gedichten worden bovendien, door de dichters, op de avond van 8 november tijdens de herdenking voorgedragen in de voormalige jeugdsynagoge.

.....

zang: George Welling brengt lied *Mijn kleine Kristallnacht*

Singer-songwriter George Welling werd in 1953 geboren in Utrecht maar datzelfde jaar verhuisde hij met zijn gezin naar Amsterdam. Daar groeide hij op in de Watergraafsmeer.

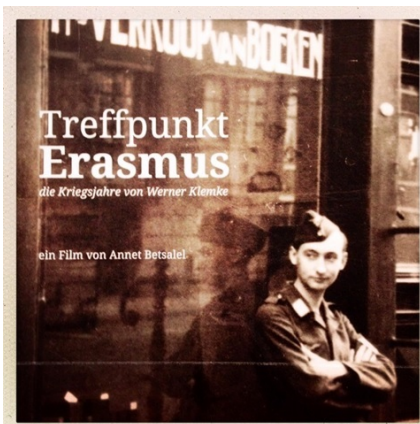
Grenzend aan de Watergraafsmeer was de Transvaalbuurt: een buurt die voor de oorlog voor een groot deel door Joden werd bewoond: kleine middenstanders, diamantbewerkers en straathandelaren. Op de hoek van de Polderweg en de Linnaeusstraat stond de grote Synagoge Oost, in 1928 ingewijd.

In de oorlog werd het overgrote deel van de Joden uit de Transvaalbuurt vermoord. In 1956 werd de synagoge gesloten. Nadat alle belangrijke zaken uit de synagoge

verwijderd waren, was zij aan het verval overgeleverd en werd in 1962 afgebroken. De opgroeiende jeugd in de buurt, ook George, droeg flink bij aan het verval. Daarover gaat zijn verrassende lied *Mijn kleine Kristallnacht*.

Herdenking Kristallnacht in Zuidlaren

docu- film: **Treffpunkt Erasmus**
datum: vrijdagavond 9 november 2018
locatie: **Synagoge Zuidlaren**
adres: **Zuiderstraat 1 9471 KJ ZUIDLAREN**
tijdstip: **20:00** uur
toegang: Gratis
reserveren: wenselijk, want beperkt aantal plaatsen. Via email:
info@synagomezuidlaren.nl of telefoon: **050 406 1210**
info: www.synagomezuidlaren.nl

Deze documentaire van Annet Betsalel vertelt het verhaal van twee Wehrmachtsoldaten die hun leven op het spel zetten door Joden te helpen en ze te voorzien van valse identiteitspapieren. Een van hen overleeft de oorlog niet, de ander wordt een bekend graficus in Oost-Berlijn.

Treffpunkt Erasmus schetst het heldhaftige gevecht tegen onrecht, de gedeelde liefde voor boeken en een levenslange vriendschap tijdens de Tweede Wereldoorlog én de Koude Oorlog.

In de nacht van 9 op 10 november blijven ter herdenking van de Kristallnacht de lichten in Synagoge Zuidlaren branden.

Herdenking Kristallnacht in Winsum

speelfilm: **Denial** (UK/USA, 2016, 105 min.)
datum: **vrijdagavond 9 november 2018**
tijdstip: **20.30** uur (inloop 20.00 uur)
locatie: **Filmhuis Winsum** (i.s.m. St. Een Joodse Erfenis)
adres: **Schoolstraat 24** 9951 EK WINSUM
toegang: **€ 6,50**
reservere via: filmhuiswinsum@gmail.com info: www.sjoelplein.nl

Denial is gebaseerd op het boek History on Trial: My Day in Court with a Holocaust Denier uit 2005. Hierin staat het waargebeurde verhaal centraal rond de rechtszaak waarin historicus en holocaustontkenner David Irving de kritische schrijfster Deborah Lipstadt beschuldigt van smaad. De rechtszaak vindt in 1996 in Londen plaats. Irving kiest daarvoor in plaats van de VS waar Lipstadt woont omdat de bewijslast in het Engelse rechtssysteem bij de beschuldigde ligt. Lipstadt moet bewijzen dat Irving liegt en dat is lastig omdat de Nazi's veel bewijsmateriaal hebben vernietigd. Denial is een film met actuele relevantie voor het debat rond vrijheid van meningsuiting, onredelijkheid, leugens, manipulatie van bewijsmateriaal en nepnieuws.

.....

Organisatie Herdenkingsweek: Werkgroep Herdenking Kristallnacht Groningen

waarin vertegenwoordigd: **Amnesty International, Stichting Folkingestraat Synagoge, 4 Mei-Project, COC, Studio Anderlicht, Humanistisch Verbond, Platform Religie en Levensbeschouwing Groningen**

i.s.m.: **GRID Grafisch Museum, Stadslyceum, boekhandel Godert Walter, gemeente Groningen, Stichting Een Joodse Erfenis, Vereniging Behoud Synagoge Zuidlaren**
